

КОМПЛЕКСНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ • 11 КЛАС

ТЕМА 9

ДЕРЖАВИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ ТА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ: ФОРМУВАННЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Уроки 44-49

Розгорнуті конспекти • таблиці • дати • поняття • практичне
заняття № 10 • тематичне оцінювання • відповіді для викладача

ТЕМА 9. ДЕРЖАВИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ ТА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Структура теми

Зміст теми. За календарним плануванням тема 9 охоплює шість уроків. Вона поєднує суспільно-політичні зміни у країнах Заходу, боротьбу за права людини і меншин, економічні моделі постіндустріальної доби, об'єднання Німеччини, європейську інтеграцію та роль США і ЄС у міжнародних відносинах.

Урок	Тема за календарним плануванням
44	Концепція постіндустріального (інформаційного) суспільства. Зміцнення демократії в Західній Європі після Другої світової війни: розширення прав людини. Падіння авторитарних режимів у Південно-Західній Європі в 1970-х рр.
45	Рух афроамериканців США за громадянські права. Мартин Лютер Кінг. Молодіжні виступи кінця 60-х років. Рух хіппі. Прояви етнонаціоналізму: Квебек, Ольстер, баскське питання. Боротьба за права конфесійних, мовних і сексуальних меншин.
46	Транснаціональні корпорації. НТР і зростання ролі професійних фахівців і техніків. Перехід від виробництва товарів до виробництва послуг. Політика зменшення соціальної нерівності. «Німецьке економічне диво». Рейганоміка. Тетчеризм. Соціальне ринкове господарство. Шведська соціальна модель.
47	Об'єднання Німеччини. Утворення ЄС. Роль США та ЄС у сучасних міжнародних відносинах.
48	Практичне заняття № 10.
49	Урок узагальнення і тематичного оцінювання.

Джерельна примітка. Матеріал створено на основі наданого підручника І. Я. Щупака та ін. «Всесвітня історія. 11 клас» (2019). Там, де підручник описує стан справ «сьогодні» або на початку ХХІ ст., у КМЗ збережено саме його часову рамку; зовнішні оновлення не додавалися.

Ключові поняття. Постіндустріальне суспільство; громадянське суспільство; омбудсмен; сегрегація; дискримінація; сепаратизм; ТНК; НТР; неоконсерватизм; неолібералізм; рейганоміка; тетчеризм; соціальне ринкове господарство; шведська соціальна модель; «економічне диво»; ЄОВС; ЄЕС; ЄС; Маастрихтський договір; Брексит; маккартизм; імпічмент.

Календарне планування: тема 9 - 6 годин, уроки 44-49. Підручник: розділ 2, §3-6, §8-9, с. 22-50, 59-72; матеріал до узагальнення §10, с. 73-74.

ТЕМА 9. ДЕРЖАВИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ ТА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Урок 44. Постіндустріальне суспільство і зміцнення демократії

Головна думка. У другій половині ХХ ст. провідні держави Заходу поступово переходили від індустріальної моделі до постіндустріальної, де головну роль відіграють знання, інформація, освіта, наука і сфера послуг. Політичним супроводом цих змін стало розширення прав людини та зміцнення демократичних інститутів.

Основа: §3, с. 22-28.

1. Що таке постіндустріальне суспільство

Наприкінці 1960-х - на початку 1970-х років у розвинених країнах Заходу відбулися якісні соціально-економічні зміни. Підручник пов'язує їх із переходом від індустріального до постіндустріального суспільства.

Ознака	Зміст
Сфера послуг	Стає більшою за сферу матеріального виробництва; значна частина населення працює не на заводах і в сільському господарстві, а у сфері послуг.
Інформація і знання	Стають головними чинниками економічного зростання.
Наука й освіта	Набувають провідної ролі; зростає попит на професійних фахівців.
Технології	Комп'ютеризація, Інтернет, роботизація та суперпотужні обчислювальні системи стають важливою частиною виробництва і повсякденного життя.
Творча праця	Творчість та інтелектуальна діяльність набувають універсального значення.

Постіндустріальне суспільство - якісно новий етап суспільного розвитку, наступний за індустріальним, у якому провідну роль відіграють наука, освіта, нові технології та сфера послуг.

індустріальне виробництво → НТР і автоматизація → зростання ролі знань → домінування послуг → інформаційне суспільство

Урок 44. Права людини як основа післявоєнної демократії

Основа: §3, с. 22-23.

2. Розширення прав людини

Після 1945 р. демократію дедалі частіше оцінювали не лише за наявністю виборів і конституції, а й за тим, наскільки реально держава забезпечує права та свободи громадян. Підручник називає важливим орієнтиром Загальну декларацію прав людини 10 грудня 1948 р.

Напрямок	Як він розширювався
Соціальні права	Право на працю, охорону здоров'я, освіту, відпочинок, соціальну допомогу.
Екологічні права	З 1970-х років дедалі активніше порушувалося питання права на безпечне довкілля.
Права жінок	Феміністичний рух домагався правового закріплення рівності та недискримінації.
Інформаційні права	Розвиток електронних баз даних зробив актуальним право на вільний доступ до інформації.
Право на розвиток	У 1993 р. конференція ООН у справах людини визнала його невід'ємним правом.

3. Гельсінкі 1975 р.

Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі, підписаний 1975 р., закріпив принцип: дотримання прав людини є складовою європейської безпеки. На цій основі згодом розвивалася ОБСЄ.

4. Омбудсмен

Омбудсмен - спеціальний уповноважений, покликаний контролювати дотримання прав і свобод людини. У 1993 р. ООН заснувала посаду Комісара у справах людини, якого підручник характеризує як своєрідного «світового омбудсмена».

Урок 44. Португалія: «Революція гвоздик»

Основа: §3, с. 23-24.

5. Авторитарний режим Салазара

З 1932 р. у Португалії існувала профашистська диктатура Антоніу де Олівейри Салазара. Певний час режим забезпечував фінансову стабілізацію, але корупція, обмеження демократії та колоніальні війни в Африці поступово поглиблювали кризу.

6. 25 квітня 1974 р.

«Революція гвоздик» - переворот 25 квітня 1974 р., який підтримала значна частина населення і який поклав край авторитарному режиму.

За легендою, продавчиня Селеста Сейруш вставила гвоздику в дуло рушниці солдата, і квітка стала символом революції.

Завдання нової влади	Зміст
Демократизація	Дефашизація та утвердження демократичних порядків.
Деколонізація	Негайне припинення колоніальної політики в Африці.
Соціально-економічні зміни	Аграрна реформа, націоналізація найбільших підприємств і банків, робітничий контроль.
Конституційні зміни	Підготовка та ухвалення нової конституції.

криза диктатури → військовий переворот 25.04.1974 → підтримка суспільства → демократизація → європейська інтеграція

Урок 44. Греція: падіння режиму «чорних полковників»

Основа: §3, с. 24-25.

7. Переворот 1967 р.

Після тривалої політичної кризи військові здійснили переворот. Влада зосередилася в руках групи офіцерів, а режим отримав назву диктатури «чорних полковників».

Риса режиму	Прояв
Придушення опозиції	Ліквідація політичних свобод, створення концентраційних таборів.
Антикомунізм	Усі роки диктатури проходили під гаслами боротьби з комунізмом.

Риса режиму	Прояв
Ліквідація парламентської системи	Розпуск парламенту і політичних партій.
Ідеологія	Пропаганда «греко-християнського духу» і сильної держави.

8. Студентський протест і Кіпрська криза

17 листопада 1973 р. повстання студентів Афінського політехнічного університету стало символом опору диктатурі. Його придушили, але режим утратив легітимність. Остаточно його підірвала криза навколо Кіпру 1974 р.

23 липня 1974 р. військовий уряд було розпущено, а влада перейшла до цивільного кабінету К. Караманліса. Відновили політичні й громадянські свободи.

Урок 44. Іспанія і громадянське суспільство

Основа: §3, с. 26-28.

9. Мирний перехід Іспанії до демократії

Після смерті Франсіско Франко в 1975 р. главою держави став король Хуан Карлос I. За його підтримки почався поступовий демонтаж авторитарної системи.

Крок	Значення
Відновлення свобод	Скасування заборони політичних партій, легалізація політичного життя.
Конституція 1978 р.	На референдумі затверджено демократичну конституцію.
Вибори 1982 р.	Перемогла Іспанська соціалістична робоча партія.
Європейська інтеграція	1982 р. - вступ до НАТО; 1986 р. - вступ до ЄС.

10. Громадянське суспільство

Громадянське суспільство - система неурядових інституцій і відносин у соціальній, економічній, культурній та інших сферах, що діють незалежно від державних виконавчих структур або доповнюють їх.

- наявність дієвих неурядових організацій;
- незалежність громадських асоціацій від влади;

- громадянська відповідальність і активна громадянська позиція.

Підручник наводить Вотергейтську справу в США як приклад того, як громадянське суспільство та публічний контроль можуть змусити найвищих посадовців відповідати за порушення.

Урок 44. Опорний конспект і запитання

Ключові дати

Дата	Подія
10 грудня 1948 р.	Загальна декларація прав людини.
1975 р.	Гельсінський Заключний акт - права людини як складова європейської безпеки.
25 квітня 1974 р.	«Революція гвоздик» у Португалії.
1974 р.	Падіння диктатури «чорних полковників» у Греції.
1978 р.	Конституційний референдум в Іспанії.

Питання для учнів

1. Назвіть три головні ознаки постіндустріального суспільства. (§3, с. 22)
2. Як у другій половині XX ст. розширювалося поняття прав людини? (§3, с. 22-23)
3. Чому «Революція гвоздик» стала переломним моментом для Португалії? (§3, с. 23-24)
4. Які риси мав режим «чорних полковників»? (§3, с. 24-25)
5. Як відбувався мирний перехід Іспанії від авторитаризму до демократії? (§3, с. 26)
6. Що таке громадянське суспільство і які його три ознаки? (§3, с. 26-27)

Міні-висновок. Політична модернізація Заходу полягала не лише в регулярних виборах, а й у розширенні прав людини, розвитку громадянського суспільства та остаточному демонтажі низки авторитарних режимів.

Урок 45. Рух афроамериканців за громадянські права

Головна думка. Післявоєнна демократія розширювалася через масову боротьбу тих груп, які формально мали права, але фактично зазнавали дискримінації. Найвідомішим прикладом став рух афроамериканців у США.

Основа: §4, с. 29-36.

1. Сегрегація і дискримінація

У 1950-1970-ті роки в США зберігалася расова нерівність. Афроамериканці зазнавали сегрегації у школах, транспорті, лікарнях та громадських місцях.

Сегрегація - примусове відокремлення людей за расовою або іншою ознакою. **Дискримінація** - обмеження прав певних груп людей.

2. Мартін Лютер Кінг

Молодий християнський проповідник Мартін Лютер Кінг став одним із головних лідерів ненасильницького руху. У середині 1950-х років афроамериканці домоглися ліквідації сегрегації в громадському транспорті Монтгомері.

28 серпня 1963 р. відбувся «Марш на Вашингтон», у якому взяли участь понад 200 тис. осіб. Того дня Кінг виголосив промову «Я маю мрію».

Урок 45. Перемоги руху за громадянські права

Основа: §4, с. 29.

3. Законодавчі результати

Рік	Документ / подія	Значення
1963	«Марш на Вашингтон»	Масова ненасильницька акція; символ єдності боротьби за громадянські права.
1964	Акт про громадянські права	Заборонив сегрегацію у громадських місцях.
1964	Нобелівська премія миру М. Л. Кінгу	Міжнародне визнання ненасильницької боротьби.

Рік	Документ / подія	Значення
1965	Закон про виборчі права	Гарантував рівні виборчі права афроамериканців.
1968	Загибель М. Л. Кінґа	Лідер руху був убитий, але започатковані ним зміни стали незворотними.

4. Чому цей рух був важливим

- перетворив формальну рівність на реальну політичну вимогу;
- показав ефективність масового ненасильницького протесту;
- вплинув на боротьбу інших меншин за рівноправність;
- розширив розуміння демократії як рівності перед законом і недопущення дискримінації.

масовий протест + ненасильство → суспільний тиск → зміна законів → ширші громадянські права

Урок 45. Молодіжні виступи і рух хіпі

Основа: §4, с. 30-31.

5. Контркультура 1960-х

Післявоєнне покоління молоді дедалі частіше ставило під сумнів усталені соціальні цінності, стандарти масової культури, культ матеріального успіху та традиційні моделі поведінки. Так виникли різноманітні молодіжні субкультури.

6. Хіпі - «діти квітів»

Ознака	Характеристика
Цінності	«Мир, любов, свобода»; неприйняття насильства і війни.
Ставлення до суспільства	Критика технократичного, матеріалістичного і споживацького способу життя.
Політичні позиції	Антивоєнний рух, особливо протест проти війни у В'єтнамі.
Побут	Незвичний одяг, довге волосся, життя в комунах, інтерес до східних релігій і життя в єдності з природою.
Культурний вплив	Рок-музика, фестивалі, «Бітлз», Джон Леннон, Джим Моррісон, Джимі Гендрікс та ін.

Критичне зауваження з підручника. Поряд із гуманістичними й антивоєнними ідеями серед частини хіпі поширювалися руйнівні моделі поведінки, пов'язані з наркотиками та алкоголем.

Урок 45. Квебек: етнонаціоналізм у Канаді

Основа: §4, с. 31-33.

7. Причини Квебекської проблеми

У Канаді провінція Квебек вирізняється переважанням франкомовного населення. У 1960-1970-х роках франко-канадці відчували економічну й мовну нерівність. Це сприяло появі сепаратистських організацій.

Подія	Значення
1968 р.	Створення Квебекської партії - політичного центру прихильників відокремлення.
1969 р.	З ініціативи П'єра Трюдо французька мова отримала статус другої державної мови на федеральному рівні.
1974 р.	Французька стала єдиною державною мовою провінції Квебек.
1980 р.	На референдумі лише 40 % виборців підтримали незалежність.
1995 р.	Прихильники єдності Канади перемогли мінімальною перевагою - 50,58 % проти 49,42 %.

Сепаратизм - рух за відокремлення частини території та населення від держави; кінцевою метою часто є створення окремої держави.

Підручник підкреслює, що економічний розвиток, соціальні компроміси, двомовність і автономія стали важливими чинниками збереження єдності Канади.

Урок 45. Ольстер: конфлікт у Північній Ірландії

Основа: §4, с. 33.

8. Сутність проблеми

Північна Ірландія (Ольстер) є частиною Великої Британії. Тут тривалий час співіснували протестантська більшість і католицька

меншість, яка вимагала громадянського рівноправ'я та частково підтримувала ідею об'єднання з Ірландською Республікою.

9. Ескалація

- наприкінці 1960-х років католики активізували боротьбу за рівноправність;
- 1970 р. британський уряд увів регулярні війська;
- ІРА розгорнула кампанію терору;
- за 30 років конфлікту загинуло понад 3 500 осіб.

10. Мирне врегулювання

1998 р. за посередництва США було підписано мирний договір між урядами Великої Британії та Ірландії. Відновлювалася політична автономія Ольстера. У 2005 р. керівництво ІРА заявило про остаточну відмову від збройних методів.

Урок Ольстеру: тривалий етнополітичний конфлікт не був розв'язаний силою; поступове врегулювання стало можливим через переговори, автономію, гарантії прав і відмову від терору.

Урок 45. Баскське питання

Основа: §4, с. 34.

11. ЕТА і диктатура Франко

У 1959 р. баскські націоналістично налаштовані студенти створили угруповання ЕТА («Басконія та Свобода»). Спочатку воно протистояло диктатурі Франко та відстоювало національну ідентичність басків.

Згодом методами ЕТА стали викрадення людей, грабунки й тероризм. За майже півстоліття діяльності угруповання вбило близько 850 осіб.

12. Демократизація Іспанії

Конституція 1978 р. надала Країні Басків широку автономію: власний парламент, поліцію, засоби масової інформації, двомовну освіту та податкову систему. Басків визнали національністю.

Попри це ЕТА продовжувала насильницьку боротьбу. Лише навесні 2018 р. організація оголосила про саморозпуск.

Підхід	Результат
Тероризм	Жертви, страх, політична ізоляція радикалів.

Підхід	Результат
Демократична автономія	Можливість зберігати мову, культуру та самоврядування в межах держави.

Урок 45. Права конфесійних і мовних меншин

Основа: §4, с. 34-35.

13. Релігійні меншини

Підручник звертає увагу, що навіть у сучасному світі релігійні меншини можуть стикатися з нетерпимістю, переслідуваннями та державними обмеженнями. Відстоювання свободи віросповідання є важливою частиною системи прав людини.

14. Мовні права

ООН, Рада Європи та ОБСЄ напрацювали рекомендації щодо захисту національних меншин і їхніх мов. Підручник особливо виділяє рекомендації ОБСЄ в Осло 1998 р.

Сфера	Можливість використання мови меншини
Освіта	Навчання та освітні програми.
Релігія	Богослужіння та діяльність громад.
Громадські організації	Діяльність неурядових об'єднань.
ЗМІ	Преса, радіо, телебачення, інші інформаційні ресурси.
Адміністративні й юридичні сфери	Публічні послуги, звернення до установ, окремі юридичні процедури.

Баланс: підручник наголошує, що захист мовних прав меншин має поєднуватися з повагою до державної мови та її знанням.

Урок 45. Права сексуальних меншин і підсумок

Основа: §4, с. 35-36.

15. Зміна правового й суспільного ставлення

У ХХ ст. сексуальні меншини зазнавали кримінального переслідування і дискримінації. Підручник нагадує про репресії в СРСР та нацистські переслідування.

У США активісти з 1970 р. вимагали виключити гомосексуальність зі списку психічних хвороб. У 1974 р. Американська психіатрична асоціація підтримала зміну підходу. Після 1990 р. ВООЗ виключила гомосексуальність зі списку хвороб. Україна скасувала кримінальну відповідальність за добровільні одностатеві стосунки 16 грудня 1991 р.

ЛГБТ - аббревіатура, що використовується для позначення лесбійок, геїв, бісексуалів і трансгендерів; у підручнику зазначено, що термін поширився з 1990-х років.

16. Підсумок уроку

громадянські права → молодіжний протест → етнонаціональні конфлікти → права релігійних, мовних і сексуальних меншин → ширше розуміння демократії

Питання

1. Назвіть дві головні законодавчі перемоги руху афроамериканців. (§4, с. 29)
2. Які ідеї були характерні для хіпі? (§4, с. 30-31)
3. Порівняйте Квебек, Ольстер і Країну Басків: причини конфлікту, методи, результат. (§4, с. 31-34)
4. Чому права меншин є частиною загальної системи прав людини? (§4, с. 34-36)

Урок 46. ТНК і глобалізація виробництва

Головна думка. Постіндустріальна економіка формується не тільки завдяки новим технологіям, а й через глобалізацію виробництва, зростання ТНК, зміну структури зайнятості та пошук нових моделей поєднання ринку і соціальної політики.

Основа: §5, с. 37-43; §6, с. 44-46.

1. Від ГАТТ до СОТ

У 1947 р. 23 країни підписали Генеральну угоду про тарифи і торгівлю (ГАТТ). Її метою було зменшення митних та інших обмежень у міжнародній торгівлі. У 1994 р. було прийнято рішення про перетворення ГАТТ на Світову організацію торгівлі (СОТ).

2. Що таке транснаціональна корпорація

ТНК - корпорація, що здійснює міжнародне виробництво на основі прямих іноземних інвестицій і контролює закордонні філії в межах єдиної глобальної стратегії.

Переваги діяльності ТНК	Ризики
Передача технологій і знань	Екологічні проблеми та порушення норм охорони здоров'я.
Міжнародна спеціалізація виробництва	Вплив великих корпорацій на правила економічної політики.
Насичення ринків товарами	Уніфікація стандартів споживання та посилення залежності локальних ринків.

Урок 46. НТР і перехід до економіки послуг

Основа: §5, с. 37-38.

3. Науково-технічна революція

НТР - якісний стрибок у розвитку продуктивних сил, коли наука стає провідним чинником виробництва й докорінно змінює техніку, працю та взаємодію людини з природою.

4. Як змінюється праця

- менше фізичної праці, більше інтелектуальної;
- зростає кількість конструкторів, інженерів, програмістів, дослідників і технічних фахівців;
- постійне навчання та підвищення кваліфікації стають нормою;
- автоматизація дозволяє різко скорочувати кількість працівників безпосередньо на виробничій лінії.

5. Виробництво послуг

Зростання продуктивності праці змінює структуру зайнятості: дедалі більше людей працюють у медицині, освіті, фінансах, культурі, туризмі, інформаційних технологіях, сервісах та інших видах послуг.

НТР → автоматизація → вища продуктивність → менше працівників у матеріальному виробництві → більше зайнятих у сфері послуг

Урок 46. Рейганоміка

Основа: §5, с. 38-39.

6. Передумови і теоретична база

Внутрішньополітичний курс адміністрації Рональда Рейгана у 1981-1989 рр. дістав назву «рейганоміка». Його теоретичною основою підручник називає неоконсерватизм і неолібералізм.

Неоконсерватизм:

обмеження втручання держави в господарське життя, відповідальність людини за себе, опора на приватну ініціативу.

Неолібералізм:

ринок як найефективніша форма господарювання, максимальна свобода учасників економічної діяльності.

7. Заходи

- скорочення податків для бізнесу;
- обмеження урядових витрат і частини соціальних програм;
- розширення свободи підприємництва;
- жорстка кредитно-фінансова політика;
- передача частини соціальних програм штатам у межах «нового федералізму».

8. Результати за підручником

- зростання ефективності та ресурсозбереження;
- збільшення особистих доходів;
- скорочення безробіття;
- стабілізація долара;
- прискорення переходу США до постіндустріального суспільства.

Урок 46. Тетчеризм

Основа: §5, с. 39-41.

9. «Хвора людина Європи»

Наприкінці 1970-х років Велика Британія переживала проблеми державного сектору, високих соціальних витрат і втрати конкурентоспроможності. На виборах 1979 р. перемогли консерватори, а уряд очолила Маргарет Тетчер.

Тетчеризм - британський різновид неоконсерватизму, що поєднував ідеали вільного ринку із сильною державною владою.

10. Основні напрями

Напрямок	Зміст
Податки	Зниження податкового тиску на бізнес і прагнення бездефіцитного бюджету.
Приватизація	Денаціоналізація державної власності.
Підтримка бізнесу	Пільги для підприємців, особливо тих, хто впроваджував нові технології.
Конкуренція	Заохочення ринку та малого і середнього бізнесу.
Соціальна сфера	Комерціалізація частини освіти й охорони здоров'я; продаж муніципального житла.
Профспілки	Звуження можливостей для страйків.

З 1983 р. у країні почалося економічне піднесення. Підручник підкреслює зростання ефективності виробництва та політичне зміцнення консерваторів.

Урок 46. Соціальне ринкове господарство і шведська модель

Основа: §5, с. 41-43.

11. Соціальне ринкове господарство

Соціальне ринкове господарство - модель, у якій свобода ринку поєднується із соціальним вирівнюванням і перерозподілом частини доходів на користь непрацездатних та малозабезпечених.

Держава контролює правила конкуренції, проводить антимонопольну політику, гарантує приватну власність і здійснює активну соціальну політику.

12. Шведська соціальна модель

- тривале домінування соціал-демократів;
- поєднання швидкого економічного зростання із соціальною стабільністю;
- рівність можливостей як важлива політична мета;
- безкоштовні або дешеві послуги в ключових сферах;

- розгалужена система освіти, охорони здоров'я, пенсій і підтримки сімей.

Модель	Роль ринку	Роль держави
Рейганоміка / тетчеризм	Максимально широка свобода підприємництва	Скорочення економічного втручання і частини соціальних витрат
Соціальне ринкове господарство	Вільна конкуренція і приватна власність	Активні правила ринку й соціальна підтримка
Шведська модель	Ринкова економіка	Дуже широка система соціальних послуг і перерозподілу

Урок 46. Німецьке «економічне диво»

Основа: §6, с. 44-46.

13. Стартові умови

Після війни Німеччина мала зруйновану промисловість, транспорт і житловий фонд. Західні окупаційні зони отримали допомогу за «планом Маршалла», а грошова реформа 1948 р. ввела дойчмарку.

14. Аденауер і Ергард

Канцлер Конрад Аденауер визначав політичний курс ФРН, а міністр економіки Людвіг Ергард розробляв концепцію «соціального ринкового господарства». Їх підручник називає «батьками німецького економічного дива».

Принцип	Зміст
Приватна власність	Основна форма власності на засоби виробництва.
Відмова від централізованого планування	Ринок визначає значну частину господарських рішень.
Конкуренція	Держава створює умови для вільної конкуренції та проводить антимонопольну політику.
Соціальна відповідальність	Активна державна політика щодо соціальних програм і малозахисених верств.

15. Результати

У 1950 р. економіка ФРН досягла довоєнного рівня; у 1956 р. зростання подвоїлося порівняно з 1950 р., а у 1962 р. - потроїлося. ФРН стала однією з провідних промислових держав Заходу.

Урок 46. Порівняння моделей і питання

Порівняльна схема

Критерій	Рейганоміка	Тетчеризм	Німецька модель	Шведська модель
Головний акцент	Підприємництво, податки	Приватизація, конкуренція	Ринок + соціальна відповідальність	Ринок + широка соціальна держава
Роль держави	Зменшується	Зменшується в економіці, зберігається сильна політична влада	Регулює правила конкуренції та соціальні програми	Активно перерозподіляє доходи й фінансує послуги
Ставлення до соціальних програм	Скорочення частини програм	Скорочення / комерціалізація частини	Соціальне вирівнювання	Максимально широка мережа послуг

Питання

1. Чому великі компанії перетворювалися на ТНК? (§5, с. 37)
2. Як НТР змінила характер праці? (§5, с. 37-38)
3. Назвіть основні заходи рейганоміки. (§5, с. 38-39)
4. Назвіть основні заходи тетчеризму. (§5, с. 39-41)
5. Чим соціальне ринкове господарство відрізняється від «чистого» вільного ринку? (§5, с. 41-42)
6. Які чинники забезпечили німецьке «економічне диво»? (§6, с. 44-46)

Урок 47. НДР і шлях до об'єднання Німеччини

Головна думка. Німецьке питання стало символом поділеної Європи. Об'єднання Німеччини 1990 р. стало одним із головних результатів краху комуністичної системи в Центрально-Східній Європі та завершення «холодної війни».

Основа: §6, с. 47-50; §8, с. 59-64; §9, с. 65-72.

1. НДР у 1949-1980-х роках

- у 1952 р. СЄПН взяла курс на побудову соціалізму радянського зразка;
- погіршення економічного становища спричиняло невдоволення;

- 17 червня 1953 р. масові виступи придушили за допомогою радянських військ;
- головною формою протесту стала втеча громадян до ФРН;
- у 1961 р. було споруджено Берлінську стіну.

2. Криза 1989 р.

«Перебудова» в СРСР породила очікування демократизації. Масова втеча громадян НДР і вуличні протести змусили владу відкрити кордони.

9 листопада 1989 р. - жителі Східного і Західного Берліна почали руйнувати Берлінську стіну, символ поділу Німеччини та Європи.

Урок 47. Об'єднання Німеччини 1990 р.

Основа: §6, с. 48-50.

3. Хронологія об'єднання

Дата	Подія
березень 1990 р.	Перші вільні вибори в парламент НДР; перемога прихильників приєднання до ФРН.
1 липня 1990 р.	Економічний, грошовий і соціальний союз ФРН і НДР.
23 серпня 1990 р.	Народна палата НДР схвалила приєднання до ФРН.
12 вересня 1990 р.	У Москві підписано Угоду про остаточне врегулювання відносин з Німеччиною.
3 жовтня 1990 р.	Проголошено приєднання НДР до ФРН - День возз'єднання Німеччини.

4. Наслідки

- відновлено єдину німецьку державу мирним демократичним шляхом;
- об'єднана Німеччина залишилася членом НАТО;
- постала проблема вирівнювання економічного рівня східних і західних земель;
- Німеччина зміцнила роль одного з головних політичних та економічних центрів Європи.

падіння комуністичного режиму → падіння Берлінської стіни
→ вільні вибори → договір «2+4» → 3 жовтня 1990 р. - єдина
Німеччина

Урок 47. Передумови європейської інтеграції

Основа: §8, с. 59-60.

5. Ідея єдиної Європи

Після двох світових війн європейські політики прагнули створити механізми, які зробили б нову війну між провідними державами практично неможливою. Конрад Аденауер говорив про Об'єднані Штати Європи, а Вінстон Черчилль наголошував на примиренні Франції та Німеччини.

6. Рада Європи

У травні 1949 р. було створено Раду Європи. Її цілями стали захист прав людини, верховенства права, демократії, співробітництва та загальноєвропейських стандартів.

Не плутати: Рада Європи - окрема міжнародна організація. Вона не є органом Європейського Союзу.

7. Перший етап інтеграції

1951 р. шість держав - Бельгія, Франція, ФРН, Італія, Люксембург і Нідерланди - створили Європейське об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС).

Головна ідея: спочатку поєднати ключові галузі економіки, а згодом перейти до ширшої політичної інтеграції.

Урок 47. Від ЄЕС до Європейського Союзу

Основа: §8, с. 60-61.

8. Римські договори 1957 р.

Шість держав-засновниць ЄОВС підписали Римські договори про створення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) і Євроатому.

Мета ЄЕС	Зміст
Вільний обмін товарами	Зменшення бар'єрів у торгівлі між країнами-членами.
Спільний митний тариф	Узгоджена торговельна політика щодо третіх країн.
Свобода руху	Переміщення робочої сили, капіталів і послуг.

9. Подальші етапи

- **1974 р.** - створення Європейської Ради на рівні голів держав і урядів;
- **1986 р.** - Єдиний європейський акт;
- **лютий 1992 р.** - підписання Маастрихтського договору;
- **1 листопада 1993 р.** - договір набув чинності, утворено Європейський Союз.

Маастрихтський договір започаткував економічний, валютний і політичний союзи, громадянство ЄС та спільні напрями політики.

Урок 47. Органи ЄС, євро і проблеми інтеграції

Основа: §8, с. 61-64.

10. Керівні органи ЄС

Орган	Функція за підручником
Європейська Рада	Глави держав і урядів; стратегічні рішення.
Рада міністрів ЄС	Зобов'язуючі рішення за напрямами політики.
Європейська Комісія	Наднаціональний виконавчий орган; стежить за виконанням правил і стандартів.
Європейський парламент	Представницький виборний орган.
Європейський Суд	Розглядає суперечки щодо дотримання законодавства ЄС.

11. Єдина валюта

Маастрихтський договір передбачав запровадження євро. З 1 січня 1999 р. воно використовувалося як засіб безготівкових міжнародних розрахунків.

12. Проблеми, зафіксовані підручником

- складність ухвалення рішень у розширеному Союзі;
- фінансові проблеми єврозони;
- міграційна криза;
- євроскептицизм і Брексит;
- сепаратистські рухи в окремих країнах.

Брексит - вихід Великої Британії з ЄС. Підручник розглядає референдум 23 червня 2016 р., на якому 52 % учасників підтримали вихід.

Урок 47. США після Другої світової війни

Основа: §9, с. 65-67.

13. Чому роль США зростає

На території США не велося великих бойових дій. За роки війни національний дохід країни подвоївся, а основні економічні конкуренти були ослаблені. До 1949 р. США мали монополію на ядерну зброю.

14. Основні зовнішньополітичні цілі

- зміцнення національної безпеки;
- створення союзу західних країн;
- протидія поширенню комунізму;
- посилення позицій США в усьому світі.

15. Маккартизм

Маккартизм - явище у внутрішній політиці США 1950-1954 рр., пов'язане з антикомуністичною кампанією сенатора Джозефа Маккарті, перевірки «лояльності», переслідуваннями підозрюваних у симпатіях до комунізму та порушеннями громадянських прав.

Підручник наголошує на парадоксі: у боротьбі з комунізмом американська влада частково стала використовувати методи, що суперечили демократичним принципам.

Урок 47. Кеннеді, Джонсон і війна у В'єтнамі

Основа: §9, с. 67-68.

16. Джон Кеннеді: «нові рубежі»

Президент Джон Кеннеді прагнув модернізувати США, стимулювати громадянську активність і зберегти лідерство країни в науці та космосі. Його програма «Аполлон» поставила завдання висадки людини на Місяці, досягнуте у 1969 р.

У зовнішній політиці Кеннеді поєднував протидію поширенню комунізму з готовністю до компромісів із СРСР.

17. Ліндон Джонсон і В'єтнам

Після загибелі Кеннеді президентом став Ліндон Джонсон. Найважчою зовнішньополітичною проблемою його президентства стала війна у В'єтнамі.

- 1964 р. - «Тонкінська резолюція» розширила повноваження президента для ведення війни;
- 1965-1967 рр. - до 500 тис. американських військових у Південному В'єтнамі;
- війна спричинила масові протести у США та світі;
- з осені 1968 р. бомбардування ДРВ припинилися.

Урок 47. США у 1970-1990-х: від розрядки до завершення холодної війни

Основа: §9, с. 68-69.

18. Ніксон і розрядка

У 1972 р. Річард Ніксон відвідав Москву. Було підписано низку угод між США і СРСР. Президент також почав нормалізувати відносини з Китаєм.

Вотергейтська справа завершилася достроковим припиненням президентства Ніксона і стала важливим прикладом політичної відповідальності в демократичній системі.

19. Картер

За Джиммі Картера було укладено Кемп-Девідську угоду між Ізраїлем і Єгиптом. Після введення радянських військ до Афганістану 1979 р. політика розрядки завершилася.

20. Рейган і нове загострення

Рональд Рейган проводив жорсткий курс щодо СРСР, називаючи його «імперією зла», підтримував нарощування озброєнь і запропонував «стратегічну оборонну ініціативу».

Після приходу М. Горбачова відбулися переговори у Женеві й Рейк'явіку, а в 1987 р. підписано Договір про ліквідацію ракет середньої і меншої дальності. Президентство Джорджа Буша-старшого збіглося із завершенням «холодної війни».

Урок 47. США після розпаду СРСР і 11 вересня

Основа: §9, с. 69-70.

21. Єдина наддержава 1990-х

Після розпаду СРСР Сполучені Штати фактично залишилися єдиною наддержавою. За адміністрації Білла Клінтона США активно виступали посередником у міжнародних конфліктах, зокрема на Балканах і Близькому Сході.

22. 11 вересня 2001 р.

11 вересня 2001 р. терористи захопили чотири пасажирські літаки. Атаки на Всесвітній торговельний центр і Пентагон забрали близько 3000 життів. Організатором нападу було визнано «Аль-Каїду».

23. Нова антитерористична стратегія

- боротьба з тероризмом не лише політичними, а й військовими методами;
- переслідування терористів на території інших держав;
- тиск на держави, які надають їм притулок;
- допущення превентивних ударів у разі загрози.

7 жовтня 2001 р. США і союзники почали операцію в Афганістані проти режиму талібів і структур «Аль-Каїди».

Урок 47. США на початку XXI ст. і відносини з Україною

Основа: §9, с. 70-72. Матеріал відтворює стан, зафіксований підручником 2019 р.

24. Адміністрація Барака Обами

Підручник характеризує курс Барака Обами як повернення до більшої координації із західноєвропейськими союзниками, діалогу з Китаєм, РФ і помірними мусульманськими режимами. Значним символічним успіхом стала ліквідація Усами бен Ладена у 2011 р.

25. Адміністрація Дональда Трампа у викладі підручника

Підручник звертає увагу на суперечності у відносинах США з європейськими союзниками, Канадою, Мексикою та на дискусії навколо відносин із Росією.

26. США і Україна

- січень 1992 р. - встановлення дипломатичних відносин;
- 1995 р. - перший державний візит президента США Б. Клінтона до незалежної України;
- у 2000-х роках - розширення двостороннього співробітництва;
- після початку російської агресії - дипломатична, економічна й військова підтримка України, як її описує підручник.

Урок 47. Роль США та ЄС: порівняльний підсумок

27. Два центри впливу західного світу

Критерій	США	Європейський Союз
Тип політичного суб'єкта	Суверенна держава і військово-політична наддержава	Інтеграційне об'єднання держав
Головні ресурси впливу	Економіка, військова сила, технології, дипломатія, союзницькі структури	Єдиний ринок, право, стандарти, торгівля, фінанси, політична інтеграція
Історичний шлях	Після 1945 р. зростання світового лідерства; після 1991 р. - статус єдиної наддержави за підручником	Від ЄОВС і ЄЕС до Маастрихтського договору та ЄС
Внутрішні виклики	Політичні суперечності, війни, боротьба навколо прав і ролі держави	Розширення, кризи єврозони, міграція, Брексит, євроскептицизм

Питання

1. Які етапи пройшло об'єднання Німеччини у 1989-1990 рр.? (§6, с. 48-50)

2. Назвіть чотири етапи європейської інтеграції. (§8, с. 59-61)
3. Які головні органи ЄС і за що вони відповідають? (§8, с. 61)
4. Чому після 1945 р. зросла роль США? (§9, с. 65)
5. Назвіть головні етапи зовнішньої політики США від Трумена до початку XXI ст. (§9, с. 65-72)

Практичне заняття № 10. Частина 1

Мета. Узагальнити матеріал уроків 44-47, навчитися порівнювати моделі розвитку, аналізувати причини суспільних змін і працювати з хронологією.

Завдання 1. Ознаки постіндустріального суспільства

Заповніть таблицю трьома прикладами для кожної колонки.

Економіка	Праця	Технології	Суспільство
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

Завдання 2. Демократизація Південно-Західної Європи

Країна	Авторитарний режим	Подія перелому	Результат
Португалія			
Греція			
Іспанія			

Завдання 3. Причинно-наслідковий ланцюг

Поясніть: **авторитаризм → суспільна криза → протест / політичний перелом → демократизація → європейська інтеграція.**

Завдання 4. Права людини

Назвіть п'ять напрямів розширення прав людини після 1945 р. і наведіть по одному прикладу.

Завдання 5. Громадянське суспільство

Складіть визначення поняття своїми словами та наведіть два приклади того, як громадські організації можуть впливати на державу.

Практичне заняття № 10. Частина 2

Завдання 6. Мартін Лютер Кінг

Складіть коротку хронологію: Монтґомері - Марш на Вашингтон - Акт про громадянські права - Закон про виборчі права - Нобелівська премія миру.

Завдання 7. Молодіжна контркультура

Ідеї хіпі	Форми самовираження	Позитивний вплив	Ризики / негативні явища
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

Завдання 8. Три етнонаціональні конфлікти

Порівняйте Квебек, Ольстер і Країну Басків за критеріями: причина, політична мета, використання насильства, роль автономії, результат.

Завдання 9. Де межа між сепаратизмом і правом на самовизначення?

Напишіть 6-8 речень. Відповідь має спиратися лише на приклади з §4.

Завдання 10. Права меншин

Розподіліть приклади за групами: конфесійні права, мовні права, права сексуальних меншин.

Практичне заняття № 10. Частина 3

Завдання 11. ТНК: користь чи загроза?

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
1. _____ 2. _____ 3. _____	1. _____ 2. _____ 3. _____

Завдання 12. Рейганоміка - тетчеризм

Назвіть щонайменше чотири спільні риси і дві відмінності.

Завдання 13. Чотири моделі

Розташуйте моделі за ступенем активності держави в соціально-економічному житті: рейганоміка, тетчеризм, німецьке соціальне ринкове господарство, шведська соціальна модель. Обґрунтуйте.

Завдання 14. «Економічне диво»

Назвіть п'ять чинників німецького «економічного дива» та три результати.

Завдання 15. НТР і професії

Поясніть, чому за умов автоматизації може скорочуватися кількість працівників у цеху, але зростати кількість інженерів, програмістів, конструкторів і техніків.

Практичне заняття № 10. Частина 4

Завдання 16. Об'єднання Німеччини

Розташуйте в хронологічній послідовності: падіння Берлінської стіни; угода «2+4»; валютно-економічний союз; вільні вибори в НДР; День возз'єднання Німеччини.

Завдання 17. Сходінки європейської інтеграції

Рік	Подія	Що змінилося
1951		
1957		
1986		
1992/1993		

Завдання 18. ЄС як система

Поясніть різницю між Європейською Радою, Радою міністрів ЄС, Європейською Комісією, Європарламентом і Європейським Судом.

Завдання 19. США: хронологія президентів і подій

Установіть відповідність: Трумен - маккартизм / Кеннеді - «Аполлон» / Джонсон - В'єтнам / Ніксон - розрядка і Вотергейт / Рейган - жорсткий курс щодо СРСР / Буш-молодший - 11 вересня і війна з тероризмом.

Завдання 20. Підсумкове есе

«Чому постіндустріальне суспільство не можна пояснити лише комп'ютерами?» 10-12 речень. Використайте поняття: права людини, сфера послуг, НТР, ТНК, соціальна політика, громадянське суспільство, інтеграція.

Відповіді для викладача. Практичне заняття № 10, завдання 1-10

1. Ознаки постіндустріального суспільства

Економіка: домінування послуг, інформація як ресурс, глобалізація. Праця: зростання інтелектуальної складової, професійних фахівців, постійне навчання. Технології: комп'ютеризація, роботизація, Інтернет. Суспільство: урбанізація, більша роль освіти, прав людини і громадянського суспільства.

2. Демократизація

Країна	Режим	Перелом	Результат
Португалія	Диктатура Салазара / його наступників	25.04.1974, «Революція гвоздик»	Демократизація, деколонізація, нова конституційна система
Греція	«Чорні полковники»	криза 1973-1974 рр., Кіпр	цивільний уряд, відновлення свобод
Іспанія	Франкізм	смерть Франко 1975 р.	конституція 1978 р., легалізація партій, вибори

3. Ланцюг

Правильна відповідь має показати, що тривалі соціальні й політичні суперечності підривали диктатури; масові протести або кризи відкривали шлях до зміни влади; нові уряди легалізували партії, ухвалювали конституції та інтегрувалися в західноєвропейські структури.

4. Права людини

Соціальні, екологічні, права жінок, інформаційні права, право на розвиток; допускаються інші приклади, якщо вони відповідають §3.

5. Громадянське суспільство

Незалежні від держави організації та відносини, через які громадяни відстоюють інтереси, контролюють владу й самоорганізуються. Приклади: НУО, профспілки, правозахисні організації, незалежні медіа.

6-10

6: 1963 - Марш на Вашингтон; 1964 - Акт про громадянські права і Нобелівська премія Кінгу; 1965 - Закон про виборчі права. **7:** мир, любов, свобода, антивоєнність, рок-культура; ризики - наркотики та руйнівні моделі поведінки. **8:** Квебек - переважно політичний сепаратизм і референдуми; Ольстер - тривалий конфлікт із тероризмом і мирною угодою 1998 р.; Басконія - автономія Іспанії та тероризм ЕТА. **9:** оцінюється аргументація фактами §4. **10:** релігійні свободи; мовні права в освіті, ЗМІ тощо; декриміналізація і боротьба з дискримінацією ЛГБТ.

Відповіді для викладача. Практичне заняття № 10, завдання 11-20

11. ТНК

Позитиви: інвестиції, нові технології, міжнародна спеціалізація, нові товари. Ризики: екологічні порушення, тиск на національні уряди, стандартизація споживання, залежність локальних економік.

12. Рейганоміка і тетчеризм

Спільне: неоконсерватизм, приватна ініціатива, зниження податків, обмеження державного сектору, конкуренція, скорочення частини соціальних витрат. Відмінності: конкретні механізми федералізму в США; у Британії - масштабна приватизація, продаж муніципального житла, обмеження прав профспілок.

13. Чотири моделі

Умовна шкала від меншої до більшої соціально-економічної активності держави: рейганоміка / тетчеризм → німецьке соціальне ринкове господарство → шведська соціальна модель. Можливі нюанси за умови обґрунтування.

14. Німецьке диво

Чинники: план Маршалла; грошова реформа; ринкові реформи Ергарда; конкуренція; інвестиції; експортна орієнтація; соціальна політика; підготовка кадрів. Результати: швидке зростання виробництва, скорочення безробіття, підвищення життєвого рівня, провідна роль ФРН у Європі.

15. НТР

Автоматизація зменшує потребу в ручній праці, але створює потребу в проектуванні, програмуванні, налаштуванні, технічному обслуговуванні та дослідженнях.

16. Хронологія Німеччини

9.11.1989 - падіння стіни → березень 1990 - вільні вибори → 1.07.1990 - валютно-економічний союз → 12.09.1990 - угода «2+4» → 3.10.1990 - возз'єднання.

17. Європейська інтеграція

1951 - ЄОВС; 1957 - ЄЕС і Євроатом; 1986 - Єдиний європейський акт; 1992/1993 - Маастрихтський договір і утворення ЄС.

18. Органи ЄС

Європейська Рада - стратегія; Рада міністрів - рішення урядів; Комісія - виконавчий наднаціональний орган; Європарламент - представництво громадян; Суд - право ЄС.

19. Відповідність

Трумен - післявоєнне лідерство / атмосфера маккартизму; Кеннеді - «Аполлон»; Джонсон - В'єтнам; Ніксон - розрядка і Вотергейт; Рейган - жорсткий курс щодо СРСР; Буш-молодший - 11 вересня та війна з тероризмом.

20. Есе

Оцінюється комплексність: учень має показати, що постіндустріальний перехід включає економічні, технологічні, соціальні й політичні зміни, а не лише поширення комп'ютерів.

Урок 49. Узагальнення теми 9: ключові поняття і дати

1. Поняття

Поняття	Коротке визначення
Постіндустріальне суспільство	Суспільство, де провідну роль відіграють знання, технології та сфера послуг.
Громадянське суспільство	Система незалежних від держави громадських інституцій і відносин.
Сегрегація	Примусове відокремлення людей за расовою чи іншою ознакою.
Сепаратизм	Рух за відокремлення частини території від держави.
ТНК	Корпорація з міжнародним виробництвом і закордонними філіями.
НТР	Якісний стрибок у розвитку продуктивних сил, коли наука стає провідним чинником виробництва.
Рейганоміка	Неоконсервативний курс США 1981-1989 рр.
Тетчеризм	Британський різновид неоконсервативної політики 1979-1990 рр.
Соціальне ринкове господарство	Ринкова економіка, поєднана із соціальним вирівнюванням.
Маккартизм	Антикомуністична кампанія й переслідування у США 1950-1954 рр.
Брексит	Вихід Великої Британії з ЄС.

2. Дати

1963 - Марш на Вашингтон; 1964 - Акт про громадянські права; 1965 - Закон про виборчі права; 1974 - демократичні переломи в Португалії та Греції; 1978 - конституція Іспанії; 1979-1990 - тетчеризм; 1981-1989 - рейганоміка; 9.11.1989 - падіння Берлінської стіни; 3.10.1990 - возз'єднання Німеччини; 1.11.1993 - утворення ЄС; 11.09.2001 - теракти у США.

ТЕМА 9. ДЕРЖАВИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ ТА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Тематичне оцінювання. Варіант А

Максимум: 24 бали. 12 тестів по 1 балу + 3 завдання по 4 бали.
За потреби викладач переводить результат у 12-бальну шкалу.

Тести

1. Провідною ознакою постіндустріального суспільства є: а) панування сільського господарства; б) домінування сфери послуг; в) ліквідація приватної власності; г) відмова від науки.
2. «Революція гвоздик» відбулася у: а) Греції; б) Іспанії; в) Португалії; г) Франції.
3. Лідером ненасильницького руху афроамериканців був: а) М. Л. Кінг; б) Р. Рейган; в) П. Трюдо; г) К. Аденауер.
4. Акт про громадянські права у США ухвалено: а) 1954; б) 1964; в) 1974; г) 1984.
5. Рух хіпі був насамперед: а) військовою організацією; б) молодіжною контркультурою; в) профспілкою; г) партією.
6. ЕТА діяла у зв'язку з: а) Квебеком; б) Басконією; в) Швецією; г) ФРН.
7. ТНК - це: а) міжнародна корпорація з закордонними філіями; б) партія; в) військовий блок; г) профспілка.
8. Рейганоміка проводилася у: а) США; б) Франції; в) Італії; г) Іспанії.
9. «Залізною леді» називали: а) А. Меркель; б) М. Тетчер; в) М. Кінга; г) П. Трюдо.
10. Берлінська стіна почала руйнуватися: а) 1975; б) 1985; в) 1989; г) 1993.
11. Маастрихтський договір започаткував: а) НАТО; б) ОВД; в) ЄС; г) ООН.
12. Теракти «Nine Eleven» відбулися: а) 1991; б) 2001; в) 2011; г) 2021.

Розгорнуті завдання

13. Порівняйте рейганоміку та тетчеризм.
14. Поясніть етапи об'єднання Німеччини.
15. Чому боротьба за права людини є важливою рисою розвитку західного суспільства після 1945 р.?

Тематичне оцінювання. Варіант Б

Максимум: 24 бали. 12 тестів по 1 балу + 3 завдання по 4 бали.

Тести

1. Науково-технічна революція означає: а) відмову від техніки; б) перетворення науки на провідний чинник виробництва; в) ліквідацію освіти; г) повернення до ремесла.
2. Диктатура «чорних полковників» існувала у: а) Греції; б) Канаді; в) США; г) Швеції.
3. Конституційний референдум, що закріпив демократичний лад Іспанії, відбувся у: а) 1968; б) 1978; в) 1988; г) 1998.
4. Франкомовна провінція Канади, де діяв сепаратистський рух: а) Онтаріо; б) Квебек; в) Альберта; г) Манітоба.
5. Мирний договір щодо Північної Ірландії підписано: а) 1978; б) 1988; в) 1998; г) 2008.
6. Шведська модель характеризується: а) відмовою від соціальної політики; б) широкою системою соціальних послуг; в) плановою економікою радянського типу; г) військовою диктатурою.
7. «Батьками німецького економічного дива» підручник називає: а) Аденауера і Ергарда; б) Рейгана і Тетчер; в) Кеннеді і Джонсона; г) Трюдо і Клінтона.
8. 3 жовтня 1990 р. відбулося: а) створення НАТО; б) возз'єднання Німеччини; в) утворення ЄС; г) створення ЄОВС.
9. ЄОВС створено: а) 1945; б) 1951; в) 1957; г) 1993.
10. Римські договори 1957 р. створили: а) ЄЕС і Євроатом; б) ООН; в) НАТО; г) Раду Європи.
11. Маккартизм був пов'язаний із: а) боротьбою з комуністичним проникненням у США; б) європейською інтеграцією; в) рухом хіпі; г) об'єднанням Німеччини.
12. Вотергейтська справа призвела до: а) вступу США до НАТО; б) дострокового припинення президентства Р. Ніксона; в) створення ЄС; г) падіння Берлінської стіни.

Розгорнуті завдання

13. Порівняйте Квебекську, Ольстерську та Баскську проблеми.
14. Поясніть етапи європейської інтеграції від ЄОВС до ЄС.
15. Як НТР змінила працю людини і структуру економіки?

Відповіді до тематичного оцінювання

Варіант А

1-12: 1-б; 2-в; 3-а; 4-б; 5-б; 6-б; 7-а; 8-а; 9-б; 10-в; 11-в; 12-б.

13. Спільне: неоконсерватизм, ринкова свобода, зниження податків, підтримка приватного бізнесу, обмеження частини державних витрат. Відмінності: у США - «новий федералізм» і специфіка федеральної системи; у Британії - масштабна приватизація, обмеження профспілок, продаж муніципального житла.

14. 1989 - падіння стіни; березень 1990 - вільні вибори в НДР; 1 липня - валютно-економічний союз; 23 серпня - рішення Народної палати; 12 вересня - угода «2+4»; 3 жовтня - приєднання НДР до ФРН.

15. Очікувані елементи: права афроамериканців; права жінок; права релігійних, мовних і сексуальних меншин; правова держава; громадянське суспільство; міжнародні документи про права людини.

Варіант Б

1-12: 1-б; 2-а; 3-б; 4-б; 5-в; 6-б; 7-а; 8-б; 9-б; 10-а; 11-а; 12-б.

13. Квебек - мовно-національна проблема, референдуми й автономія; Ольстер - релігійно-національний конфлікт, терор ІРА і мирна угода 1998 р.; Басконія - національна автономія в Іспанії, тероризм ЕТА, саморозпуск 2018 р.

14. 1951 - ЄОВС; 1957 - ЄЕС і Євроатом; 1986 - Єдиний європейський акт; 1992/1993 - Маастрихтський договір і створення ЄС.

15. Автоматизація, менша частка фізичної праці, зростання ролі інженерів і техніків, безперервна освіта, збільшення сфери послуг.

Критерії оцінювання відкритих відповідей

4 бали - повна відповідь

- є чітка теза;
- використано щонайменше 4-5 конкретних фактів із підручника;
- показані причинно-наслідкові зв'язки;
- правильно вжито основні поняття;
- є короткий висновок.

3 бали - добра відповідь

Факти здебільшого правильні, але бракує одного важливого елемента або висновки слабо обґрунтований.

2 бали - часткова відповідь

Є 2-3 правильні факти, але відповідь фрагментарна, порівняння або причинний зв'язок неповні.

1 бал - мінімальна відповідь

Учень називає лише один-два факти без пояснення.

0 балів

Відповідь відсутня або не стосується запитання.

Принцип. У дискусійних завданнях оцінюється не збіг позиції учня з позицією викладача, а точність фактів, логіка й опора на матеріал джерела.

Тема 9. Швидке повторення перед тематичною

20 опорних фактів

1. Постіндустріальне суспільство - знання, технології, сфера послуг.
2. Після 1945 р. демократію дедалі більше пов'язують із реальним забезпеченням прав людини.
3. 25 квітня 1974 р. - «Революція гвоздик» у Португалії.
4. 1974 р. - падіння режиму «чорних полковників» у Греції.
5. 1978 р. - демократична конституція Іспанії.
6. 1963 р. - Марш на Вашингтон.
7. 1964 р. - Акт про громадянські права у США.
8. 1965 р. - Закон про виборчі права.
9. Хіпі - молодіжна контркультура з гаслами миру, любові й свободи.
10. Квебек - приклад мирного політичного сепаратизму та референдумів.
11. Ольстер - тривалий конфлікт, мирна угода 1998 р.
12. ЕТА - баскська радикальна організація, саморозпуск 2018 р.
13. ТНК організовують виробництво в міжнародному масштабі.
14. НТР змінює працю, підвищує роль фахівців і сфери послуг.
15. 1981-1989 рр. - рейганоміка.
16. 1979-1990 рр. - тетчеризм.
17. Соціальне ринкове господарство поєднує ринок і соціальне вирівнювання.
18. 9 листопада 1989 р. - падіння Берлінської стіни.
19. 3 жовтня 1990 р. - возз'єднання Німеччини.
20. 1 листопада 1993 р. - набрання чинності Маастрихтським договором і утворення ЄС.